

SKRIFTSPROGSVANSKELIGHEDER

De fleste børn og unge vil i løbet af skoletiden udvikle funktionelle læse- og skrivefærdigheder uden at støde på særlige udfordringer. Der vil dog i de fleste klasser også sidde børn og unge, som støder ind i særlige vanskeligheder i forbindelse med læse- og skriveprocessen.

Hvilken indsats der passer bedst til det enkelte barn er afhængigt af hvilken type skriftsprogsvanskelighed, der er tale om. Der kan fx godt være børn, der er "teknisk" gode læsere, men som har store udfordringer med at forstå det, de læser. Disse børn har fx ikke brug for at træne mere afkodning, men har mere brug for at træne anvendelse af læseforståelsesstrategier (se bilag "Læseforståelsesstrategier")

Faktorer som *kan* påvirke elevens læse-skriveudvikling:

- Specifikke forståelsesvanskeligheder
- Generelle indlæringsvanskeligheder
- Socioemotionelle problemer
- Flersprogethed
- Opmærksomhedsproblemer
- Hukommelsesproblemer
- Fysiske handicaps (fx syns- og hørenedsættelse)
- Manglende stimulering
- Manglende eller uhensigtsmæssig undervisning
- Sammensatte vanskeligheder

En del elever i læsevanskeligheder er ordblinde.

Uanset hvilken type skriftsprogsvanskelighed, der er tale om, har børn med mangelfulde læse- og stavefærdigheder krav på, at der i undervisningen tages hensyn til og kompenseres for deres vanskelighed ("Nachteilsausgleich").

ORDBLINDHED - LRS

Ordblindhed eller dysleksi er markante vanskeligheder med at lære at bruge skriftens lyd-princip. Disse vanskeligheder fører til besvær med at tilegne sig hurtig og sikker ordafkodning. Det er ikke umuligt at lære det, men det er vanskeligere for den ordblinde elev end for andre.

I Skoleforeningen følger vi den slesvig-holstenske LRS-bekendtgørelse "*Förderung von Schülerinnen und Schülern mit Lese-Rechtschreib-Schwäche (Legasthenie) - Erlass des Ministeriums für Bildung, Wissenschaft und Kultur vom 31. August 2018 – III 315*"

<http://www.schulrecht-sh.de/texte/l/legasthenie.htm>

LRS står for "Lese-Rechtschreib-Schwäche" og er den tyske oversættelse af ordblindhed i skolemæssige sammenhænge. Man kan via PPR blive testet for og søge om at få en formel LRS-anerkendelse fra 4. klassetrin, ligesom man i Danmark har de officielle ordblindetest.

Der er særlige procedurer og kriterier, der skal være opfyldte, som du kan høre mere om via din skoleleder og ved henvendelse til PPR. Du kan også finde en vejledning i PPRs Sharepoint-mappe, på IDA og i ADAM-mapperne.

HUSK at selvom den formelle anerkendelse først kan finde sted i 4. klassetrin, er det utrolig vigtigt, at I sætter ind med en indsats så tidligt som muligt, ligeså snart skriftsprogsudviklingen stagnerer eller på anden måde ikke følger den almindelige udvikling.

Nedenstående oversigt viser nogle gængse kendetegn på risiko for skriftsprogsvanskeligheder. Hvis du er i tvivl, så kontakt specialundervisningslærerne på skolen eller PPR for yderlige vejledning og eventuel testning. Jo tidligere vi kommer i gang med en målrettet indsats, jo bedre for barnet, da vi derved kan gøre mere for at udgå, at barnet oplever alt for mange nederlag og helt mister lysten til at beskæftige sig med skriftsproget.

Tegn på risiko for skriftsprogsvanskeligheder † ¹	
Dagtilbud	<ul style="list-style-type: none">• Ordblindhed eller læsevanskeligheder i familien• Vanskeligheder med talesproget• Forsinket taleudvikling• Barnet bruger i lang tid enkeltord i stedet for sætninger• Barnet har svært ved at få styr på udtalen af ord med flere konsonanter (f.eks. strømpe, springe, længst)• Barnet har vanskeligheder ved hurtigt at benævne ord• Vanskeligheder med at huske sangtekster, at rime og remse og følge længere beskeder
Førskolen	<ul style="list-style-type: none">• Vanskeligheder med at rime• Vanskeligheder med at huske bogstaver eller tal• Vanskeligheder med at opdele ord i mindre dele og arbejde med lydene i et ord• Vanskeligheder med at huske ord• Forsinket sprogudvikling eller udtalevanskeligheder• Dårligt ekspressivt sprog• Sparsom interesse for - og problemer med at lære bogstaver• Ringe lyd/bogstav kendskab• Ringe opmærksomhed i forhold til fonemer

¹ <https://socialstyrelsen.dk/handicap/ordblindhed/om-ordblindhed/kendetegn>

Indgangsfasen	<ul style="list-style-type: none"> • Vanskeligheder med at lære alfabetet og omsætte bogstav til lyd og bogstavfølger til ord • Vanskeligheder med hurtigt at genkende ord i læsning • Vanskeligheder med stavning • Manglende angrebsteknikker i forhold til ord
3.-9. kl	<ul style="list-style-type: none"> • Læser meget langsomt og upræcist i alle fag • Vanskeligheder med at stave • Vanskeligheder med at formulere sig skriftligt • Vanskeligheder med at lære fremmedsprog • Nederlagsfølelse og evt. sociale problemer • Undgår læsning • Undgår skrivning eller skriver langsomt • Problemer med at resumere tekster • Utilstrækkeligt ordforråd pga. manglende læseerfaringer • Mangelfulde afkodningsstrategier ved nye ord
Gymnasiet	<ul style="list-style-type: none"> • Læser langsomt og upræcist • Har svært ved at læse især nye eller sjældent forekommende ord • Staver upræcist - og nogle gange fejlstaver ord, som de andre gange godt kan stave til • Undgår og udsætter opgaver med læsning • Undgår og udsætter skrivning, fx i gruppearbejde • Har problemer med at give et resume af en tekst i hovedpunkter • Har problemer med at besvare spørgsmål til tekster • Har svært ved at lære og huske nye ord og navne, fx fagord på uddannelsen • Problemer med at tilpasse sig nye læsesituationer eller -strategier • Arbejder langsomt, når de skal skrive og læse • Har ringe opmærksomhed på detaljer eller omvendt fokuserer for meget på dem • Misforstår information • Har et utilstrækkeligt ordforråd (pga. manglende læseerfaringer og problemer med at lære at udtale nye ord korrekt) • Har problemer med planlægning af tid og opgaver • Er bedre til at formulere sig mundtligt end skriftlig

INDSATS

Elever med massive læse- og/eller stavevanskeligheder har både brug for en særlig tilrettelagt undervisning i skriftens principper (specialundervisning) og kompenserende hjælp, som fx læse- og skriveteknologi (LST).

Husk at formulere de kompenserende tiltag sammen i teamet ("Nachteilsausgleich") og gennemgå disse med elev og forældre, så alle kan støtte bedst muligt op om indsatserne.

Hvis man underviser en elev i skriftsprogsvanskeligheder, er det en del af lærerens forberedelse at sørge for at de skriftlige materialer er tilgængelige for barnet, så læsningen ikke er hindring for læringen. Det kan fx være indscannede tekster, oplæsningsstøtte eller en læsemakker. Det er også faglærerens opgave at sørge for, at fagenes lærebøger er tilgængelige på elevens computer. Disse vil i de fleste tilfælde være at finde i onlinebiblioteket www.nota.dk, som eleven kan blive tilmeldt til.

Vær også opmærksom på særlige regler i forbindelse med prøver på særlige behov, oplæsningsstøtte ved eksamen m.m. spørg din skoleleder.

Elbro, C. (2012). Læsevanskeligheder. Gyldendal

www.schulrecht-sh.de/texte/l/legasthenie.htm

www.videnomlaesning.dk/media/1955/ordblindhed-i-grundskolen-juni-2016.pdf

https://nota.dk/sites/default/files/roal_handleplansskabelon_for_elever_i_skriftsproglige_vanskeligheder.pdf

www.nota.dk